

ÖRGÜTSEL ETİK

Editörler

Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU

Dr. Öğr. Üyesi Hatice UÇAK

Hipokrat
Yayınclık

© 2022 ÖRGÜTSEL ETİK

ISBN: 978-625-7399-67-8

Tüm hakları saklıdır. 5846 ve 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri yasası gereği; bu kitabın basım, yayın ve satış hakları Hipokrat Yayınevi'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bölümler içinde kullanılan resim ve bilgilerin sorumluluğu o bölümün yazar(lar)ına aittir.

Editörler

Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU

Dr. Öğr. Üyesi Hatice UÇAK

Yayıncı

Hipokrat Yayınevi

Grafik-Tasarım

Hipokrat Grafik Tasarım

Baskı - Cilt

Sözkesen Matbaacılık

İvedik Organize 1518. Sokak Matsit İş Merkezi No: 2/40

Tel: (0312) 395 21 10 - Yenimahalle / Ankara

Hipokrat
Yayıncılık

Süleyman Sırrı Cad. No:16/2 Sıhhiye
Tel: (0312) 433 03 05 - 15 ANKARA
www.hipokratkitabevi.com

İşletme etiği alanına ilgi son yıllarda hem akademi hem de iş dünyası tarafından artmaktadır. İşletme etiği alanındaki teorik ve pratik araştırmalar, özel şirketlerin ve kamu sektörünün karşılaştığı sorunların etkilerini ele almaya çalıştığı için bu ilgiyle orantılı olarak artmıştır. Bu sayede ülkemizde özellikle mesleki alanda İşletme etiğinin farklı boyutlarına odaklanan kitaplar yayımlandığı görülmektedir. Ancak, işletme etiğinin teorik çerçevesi, örgütsel boyutları ve mesleki etikle nasıl başa çıkılacağı konusunda çok az araştırma yapılmıştır. İşletme etiği alanına bütüncül bir bakış açısıyla bakma ihtiyacından hareketle “İşletme Etiği” kitabının hazırlanması ihtiyacı ortaya çıktı. Üniversitelerde öncelikli olarak İş/İşletme etiği derslerinde okutulmak üzere hazırladığımız bu çalışma aynı zamanda alanda bilgi sahibi olmak isteyenler için de bir başvuru kitabıdır.

İş, akademi ve toplum için İşletme etiğinden daha önemli bir çalışma alanı hayal etmek oldukça zordur. Günümüzde İşletme etiği oldukça önemli bir akademik konu haline gelmiştir. Üniversitelerin çoğu bölümlerinde etik dersleri verilmektedir ve bu kavrama olan bilimsel ilgi artmaktadır. Yine de bazı çevreler İşletme etiği kavramını eleştiriyor ve kavramın kendisinin çelişkili olduğunu söylüyor. Tabii ki, son yıllarda medyanın akıl almaz işletme skandalları ve iş insanlarının ve çalışanların dolandırıcılık ve etik dışı davranışlarıyla ilgili vakalarla dolup taşıdığını gördük. Birçoğu medyaya yansıyan olayların buzdağının sadece görünen kısmı olduğundan şüpheleniyor. Ancak yaşanmış/yaşanan bu olaylar ve skandallar, bazılarının yaptığı gibi iş ahlakı kavramına eleştirel yaklaşılmaya değil, toplumda işin doğası ve amacı ile bireylerin iş ve meslek yaşamlarında kaçınılmaz olarak yapmaları gereken etik seçimler hakkında daha derin düşünmeye teşvik etmelidir.

Bu çalışmada, farklı üniversitelerde görev yapan akademisyenlerden oluşan bir ekip yardımıyla, günümüz işletmelerinin paydaş ilişkilerinde ve tüm iş süreçlerinde duyarlı olması gereken faaliyet alanları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu kitabın derlenmesi, konuların akademisyenlere ve ilgili alanlardaki uygulayıcılara dengeli bir şekilde dağıtılmasına odaklanarak, işletmeler tarafından üstlenilen temel işlemlere dayanmaktadır.

Bu kitabın amacı, İşletme etiği dersleri alan lisans ve yüksek lisans öğrencilerine, etik faaliyetler yürüten veya yürütmek isteyen uygulayıcılara ve bu alanda kariyer yapmayı düşünen akademisyenlere bir referans kaynak sağlamaktır.

Bu kitabın hazırlanmasında büyük emekleri bulunan bölüm yazarlarına ve Hipokrat Yayınevinin değerli yöneticilerine ve çalışanlarına teşekkürü bir borç biliriz.

Editörler:

Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU

Dr. Öğr. Üyesi Hatice UÇAK

Ankara, 2022

Katkıda Bulunanlar

v

Editörler

Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU

Dr. Öğr. Üyesi Hatice UÇAK

Yazarlar

Öğr. Gör. Ayşegül YILDIZ

Kapadokya Üniversitesi, Kapadokya Meslek Yüksekokulu

Arş. Gör. Burak BORA

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

Prof. Dr. Esen GÜRBÜZ

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

Öğr. Gör. Gülşah BEKTAŞ

Kapadokya Üniversitesi, Kapadokya Meslek Yüksekokulu

Prof. Dr. Hakan Vahit ERKUTLU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Hatice UÇAK

Kapadokya Üniversitesi, Kapadokya Meslek Yüksekokulu

İbrahim KÖSEOĞLU

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, SBE, İşletme ABD, Yüksek lisans öğrencisi

İzlen PAYDAK

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

Öğr. Gör. Mustafa Cihan YARALI

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Gülşehir SBMYO, Yönetim ve Organizasyon Bölümü

Doç. Dr. Nuri Özgür DOĞAN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

Arş. Gör. Zeynep ERDOĞAN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

Bölüm 1

Etik

Hakan Vahit Erkutlu • Mustafa Cihan Yaralı

Giriş.....	1
Etiğin Tanımı	3
Etiğin Önemi	7
Etiğe Yöneliş Nedenleri.....	16
a) Çıkar Çatışması	16
b) Taciz Edici ve Korkutucu Davranış	17
c) Adalet ve Dürüstlük.....	17
d) İletişim.....	18
e) İş İlişkileri.....	18

Bölüm 2

Etik Teoriler

Hakan Vahit Erkutlu • Mustafa Cihan Yaralı

Giriş.....	29
Etik Teoriler.....	29
Sonuçsalcı Teoriler	30
Sonuçsal Olmayan Teoriler	36
Karakter Merkezli (Agent-Centred) Yaklaşımlar	42

Bölüm 3

Etik Liderlik

Hakan Vahit Erkutlu • İbrahim Köseoğlu

Giriş.....	47
Liderlik Tanımı	47
Liderlik ve Yöneticilik	48

Liderliğin Gelişimi	49
Geleneksel Liderlik Yaklaşımları	49
Modern Liderlik Yaklaşımları	51
Etik Liderlik	52
Etik Liderliğin Gelişimi	52
Etik Liderliğin Tanımı	54
Etik Liderliğin Özellikleri	55
Örgüt Yönetiminde Etik İlkeler	57
Etik Liderin Güç Kaynakları	58
Etik Liderliğin Boyutları	59
Etik Liderliğin Diğer Modern Liderlik Yaklaşımları ile İlişkisi	63
Etik Liderlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk	64
Etik Liderliğin Sonuçları	66

Bölüm 4

Örgütsel ve Yönetmelik Etik

Hatice Uçak

Giriş	71
Toplumsal Etik	73
İş Etiği	74
Örgütsel Etik	76
Örgütsel Etik Dışı Davranışlar	79
Çalışanlara Yönelik Etik Dışı Davranışlar	80
Rakiplere Yönelik Etik Dışı Davranışlar	81
Tedarikçilere Yönelik Etik Dışı Davranışlar	81
Toplumla Yönelik Etik Dışı Davranışlar	82
Örgütleri Etik Dışı Davranmaya İten Birtakım Nedenler	83
Örgütsel Etiğin Başarılı Olmasında Gerekli Koşullar	83
Yönetmelik Etik	83
Yönetmelik Etik Dışı Davranışlar	86
Çalışanlara Yönelik Etik Dışı Davranışlar	86
İnsan Kaynakları Açısından Sıklıkla Yaşanan Etik Sorunlar	88
Örgütsel ve Yönetmelik Etiğin İşletmelere Sağladığı Yararlar	91

Bölüm 5

Etik ve İnsan Kaynakları Yönetimi

Hakan Vahit Erkutlu

Giriş.....	93
İnsan Kaynakları Yönetimi	93
İş Gücüyle İlgili Maliyetler.....	95
Verimlilik	95
Değişimler	96
İş Gücünde Olumsuzluk Belirtileri	96
Küreselleşme.....	96
İnsan Kaynakları Yönetiminde Etik Konular	98
İnsan Kaynakları Yönetiminde Etik Kaygılar	99
İnsan Kaynakları Yönetimi ve Etik İlişkisi	100
Personel Bulma, Seçme ve Yerleştirme Sürecinde Etik	102
Eğitim ve Geliştirme Sürecinde Etik	106
Kariyer Yönetimi Sürecinde Etik	108
Performans Değerlendirme Sürecinde Etik.....	110
Ücret Yönetiminde Etik.....	113
Çalışan İlişkileri Fonksiyonunda Etik Endişeler	115
Türkiye’de İKY Uygulamalarının Yasal ve Etik Çerçevesi	115
Sonuç.....	118

Bölüm 6

Pazarlama Karar ve Uygulamalarında Etik

Esen Gürbüz • Zeynep Erdoğan

Giriş.....	121
Pazarlama Etik İlişkisi	123
Deontolojik ve Teleolojik Etik Anlayışının Pazarlamaya Etkisi.....	126
Hunt ve Vitell’in Genel Pazarlama Etiği Teorisi.....	130
Forsyth’nin Etik Konum Teorisi	134
Pazarlama Etiği.....	137
Ürüne Yönelik Pazarlama Etiği	139
Fiyata Yönelik Pazarlama Etiği	145
Dağıtım Yönelik Pazarlama Etiği	148
Tutundurma Faaliyetleri ve Pazarlama Etiği	150

Bölüm 7

Üretim Etiği

Nuri Özgür Doğan • Burak Bora

Giriş.....	169
Etik.....	170
Meslek Etiği.....	171
Üretim Yönetimi	172
Kalite Yönetimi	173
Tedarik Zinciri Yönetimi.....	173
Üretim Etiği.....	174
İmalat İşletmelerinde Etik.....	176
Hizmet İşletmelerinde Etik.....	179
Sonuç.....	184

Bölüm 8

Muhasebe Etiği

İzlen Paydak • Hatice Uçak

Giriş.....	189
Meslek Etiği.....	190
Muhasebe Etiği.....	190
Muhasebe Kavramı	190
Muhasebenin Tarihi	191
Türkiye'de Muhasebe Sistemi, Muhasebecilik Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi ...	191
Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASB) ve Uluslararası Muhasebeciler	
Federasyonu (IFAC).....	193
Türkiye'de Muhasebe Mesleğine Yönelik Meslek Etiği Başlıca Yasal Düzenlemeler	194
3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu	
(1989) ve Kanunda Meslek Etiği Kuralları.....	194
Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu Disiplin	
Yönetmeliği (2000) ve Yönetmelikte Meslek Etiği Kuralları	195
Muhasebede Meslek Etiği Kuralları	195
Muhasebede Etik İlkeler.....	196
Dürüstlük.....	197

Tarafsızlık	197
Mesleki Yeterlik ve Özen	197
Gizlilik	198
Muhasebede Etik Neden Önemlidir?.....	198
Etik Dışı Davranış Nedir ve Etik Dışı Davranışı Doğuran Nedenler Nelerdir?	199
Etik Dışı Davranışların Sonuçları.....	200
Muhasebe Etiğinin İhlâline Yönelik Yaşanmış Olgular ve Sonuçları	202
Enron Skandalı.....	203
Worldcom Skandalı	204
Xerox Skandalı	205
Skandallardan Çıkan Sonuç	205
Sonuç ve Öneriler	206

Bölüm 9

Sağlık Etiği

Hatice Uçak

Giriş.....	209
Sağlık Etiği	212
Tıp Etiği	212
Biyoetik	213
Erdem Etiği	213
Klinik Etik	214
Sağlık Etiği	214
Sağlık Etiğinin İlkeleri.....	214
Özerklikliğe Saygı İlkesi	215
Yararlılık/ Zarar Vermeme İlkesi.....	216
Adalet ve Eşitlik İlkesi	217
İyilik İlkesi.....	217
Faydacılık ilkesi	218
Sürdürülebilir Kalkınma ilkesi	218
Sağlık Etiğinde Yaşanan Etik Sorunlar.....	220
Yaşamın Başlangıcına İlişkin Etik İkilemler	220
Küretaj	220
İnfertilite	222

Yaşamın Sonuna İlişkin Etik İkilemler	224
Ötenazi	224
Sağlık Çalışanı-Hasta İlişkisinde Etik İkilemler	226
Dürüstlük/Doğruyu Söyleme	226
Gizlilik/ Mahremiyet	227
Tıbbi Tedavi ve Tıbbi Araştırmalarda Yaşanan Etik İkilemler	228
Organ Nakli	228
Zorunlu Aşı Uygulaması	231
Klonlama ve Kök Hücre Çalışmaları	232

Bölüm 10

Çevre Etiği

Gülşah Bektaş

Giriş	237
Çevre Etiği	238
Çevre Etiği Yaklaşımları	241
İnsan Merkezci (Antropsentrik) Yaklaşım	242
Canlı Merkezci (Biyosentrik) Yaklaşım	242
Çevre Merkezci (Ekosentrik) Yaklaşım	246
Çevre Etiği Farkındalığı ve Eğitimi	248

Bölüm 11

Yapay Zeka ve Etik

Ayşegül Yıldız

Giriş	253
Yapay Zeka Kavramı	253
Sağlık Alanında Yapay Zeka Uygulamaları	255
Sağlık Alanında Yapay Zeka Kullanımı ve Etik Boyutu	258
Eğitim Alanında Yapay Zeka Uygulamaları	259
Eğitim Alanında Yapay Zeka Uygulamaları ve Etik Boyutu	260

Ticari Alanda Yapay Zeka Uygulamaları	262
Ticari Alanda Yapay Zeka ve Etik Boyutu.....	264
Etik İlkeler Üzerinden Yapay Zekanın Değerlendirilmesi	265
Yararlılık	265
Özerkliğe Saygı	267
Adalet İlkesi	269

